

कुत्स आङ्गिरसः। इन्द्राग्नी। त्रिष्टुप्

वि ह्यख्यं मनसा वस्य इच्छन्निन्द्राग्नी ज्ञास उत वा सजातान्।

नान्या युवत्प्रमतिरस्ति मह्यं स वां धियं वाजयन्तीमतक्षम्॥ १.१०९.०१

वस्यः- वृत्तिनिरोधम्। वसु स्तम्भे। इच्छन्- कामयमानः। इन्द्राग्नी। ज्ञासः- ज्ञानशक्तीः। उत
वा- अपि वा। सजातान्- बन्धून्। युवाम्। मनसा- चित्तेन। वि- विशेषेण। ह्यख्यम्-
व्यज्ञासिषम्। युवत्- भवदन्यत्। प्रमतिः- प्रकर्षचित्तम्। नान्या- नान्यत्। अस्ति- भवति।
सः- सोऽहम्। वाम्- भवदर्थम्। वाजयन्तीम्- लक्ष्मीयुताम्। धियम्- धारणाम्। अतक्षम्-
तनूकृतवान्॥१॥

अश्रवं हि भूरिदावत्तरा वां विजामातुरुत वा घा स्यालात्।

अथा सोमस्य प्रयती युवभ्यामिन्द्राग्नी स्तोमं जनयामि नव्यम्॥ १.१०९.०२

विजामातुः- विशिष्टात् पुत्रीभर्तुः। उत वा- अपि वा। स्यालात्- कन्याभर्तुः। भूरिदावत्तरा-
प्रभूतसुखदातारौ। वाम्- युवाम्। अश्रवम्- अश्रौषम्। हि- खलु। स्वपुत्र्याः सहृदय
उत्तमकल्याणगुणसंपन्नो भर्ता यथा कन्यापितुः सुखं ददाति स्वसहोदरीपतये सादरसंमानकर्ता श्यालो
यथा तस्मै सुखं ददाति ततोपि इन्द्राग्नी अस्मदानन्ददाविति भावः। अथ- सुखदानानन्तरं
कृतज्ञताविज्ञापनाय। इन्द्राग्नी। युवभ्याम्- युवाभ्याम्। सोमस्य- रसस्य। प्रयती-
वृत्त्युपरमानुभवेन। यम उपरमे। नव्यम्- अयातयामम्। स्तोमम्- मन्त्रम्। जनयामि-
सृजामि॥२॥

मा च्छेद्म रश्मीरिति नाधमानाः पितृणां शक्तीरनुयच्छमानाः।

इन्द्राग्निभ्यां कं वृषणो मदन्ति ता ह्यद्रीं धिषणाया उपस्थे ॥ १.१०९.०३

रश्मीन्- रश्म्युपलक्षितसन्ततीरस्मत्तः। मा च्छेद्म- मा विच्छिन्नाः कुर्म। छिद्दिर् द्वैधीकरणे। इति।
नाधमानाः- याचमानाः। नाधृ याच्ञायाम्। पितृणाम्- पूर्वपुरुषाणां गुरूणाम्। शक्तीः-
शक्त्युपलक्षितधर्मान्। अनुयच्छमानाः- स्वसन्तानेभ्यः प्रयच्छन्तः। वृषणः- वर्षकाः।
इन्द्राग्निभ्याम्। कम्- आनन्दम्। मदन्ति- अनुभवन्ति। ता- ताविन्द्राग्नी। अद्री- पर्वतवत् स्थिरौ।
धिषणायाः- अस्मद्वियः। उपस्थे- अन्तिके। विराजतः ॥३॥

युवाभ्यां देवी धिषणा मदायेन्द्राग्नी सोममुशती सुनोति।

तावश्विना भद्रहस्ता सुपाणी आ धावतं मधुना पृक्तमप्सु ॥ १.१०९.०४

युवाभ्याम्- युवयोः। मदाय- हर्षाय तृप्तये। इन्द्राग्नी। उशती- कामयमाना। देवी- द्योतनशीला।
धिषणा- अस्मद्विः। सोमम्- रसम्। सुनोति- निष्पादयति। तौ। अश्विना-
प्राणापानवशीकराविन्द्राग्नी। भद्रहस्ता- शोभनदोर्दण्डौ। सुपाणी- शोभनपाणी।
मणिवन्धादूर्ध्वभागः पाणिः। आ धावतम्। अप्सु- उदकोपलक्षितजीवाधारशक्तिप्रवाहेषु। मधु- रसं
माधुर्यं वा। पृक्तम्- अन्वितं कुरुतम्। पृची संपर्के ॥४॥

युवामिन्द्राग्नी वसुनो विभागे तवस्तमा शुश्रुव वृत्रहत्ये।

तावासद्या बर्हिषि यज्ञे अस्मिन् चर्षणी मादयेथां सुतस्य ॥ १.१०९.०५

इन्द्राग्नी। युवाम्। वसुनः- चित्तवृत्तिनिरोधस्य। वसु स्तम्भे। विभागे- सेवने। भज सेवायाम्।
वृत्रहत्ये- आत्मावरणशक्तिनाशने। तवस्तमा- अतिशयबलवन्तौ। शुश्रुव- इत्यश्रौषम्। तौ।

बर्हिषि- दर्भासने चित्ताकाशासने । अस्मिन् यज्ञे- उपासने । आसद्य- उपविश्य । चर्षणी-
सूक्ष्मदर्शिनौ सन्तौ । सुतस्य- निष्पन्नरसेन । प्र- प्रकर्षेण । मादयेथाम्- आनन्दयुक्तौ भवतम् ॥५॥

प्र चर्षणिभ्यः पृतनाहवेषु प्र पृथिव्या रिरिचाथे दिवश्च ।

प्र सिन्धुभ्यः प्र गिरिभ्यो महित्वा प्रेन्द्राग्नी विश्वा भुवनात्यन्या ॥ १.१०९.०६

पृतनाहवेषु- युद्धेषु । चर्षणिभ्यः- मनुष्येभ्यः । पृथिव्याः- भूम्याः । दिवश्च- आकाशादपि ।
सिन्धुभ्यः- नदीभ्यः । गिरिभ्यः- पर्वतेभ्यः । विश्वा भुवनानि अन्या- अन्येभ्यः सर्वेभ्यो
जगज्जातेभ्यः । इन्द्राग्नी । प्र- प्रकर्षेण । रिरिचाथे- अतिरिच्येथे । रिचिर् विरेचने ॥६॥

आ भरतं शिक्षतं वज्रबाहू अस्माँ इन्द्राग्नी अवतं शचीभिः ।

इमे नु ते रश्मयः सूर्यस्य येभिः सपित्वं पितरौ न आसन् ॥ १.१०९.०७

वज्रबाहू- वज्रपाणीन्द्राग्नी । आ भरतम्- धारणं कुरुतम् । अस्मान्- नः । शिक्षतम्- विद्या दत्तम् ।
शचीभिः- प्रज्ञाभिः । अवतम्- रक्षतम् । येभिः । नः- अस्माकम् । पितरः- पूर्वपुरुषाः । सपित्वम्-
सहप्राप्तव्यं स्थानम् । आसन्- अगच्छन् । ते । इमे । सूर्यस्य- आत्मसूर्यस्यार्चिरादिमागदैवतस्य ।
रश्मयः- चित्किरणाः ॥७॥

पुरंदरा शिक्षतं वज्रहस्तास्माँ इन्द्राग्नी अवतं भरेषु ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥ १.१०९.०८

पुरन्दरा- बन्धनाशकौ । वज्रहस्ता- वज्रपाणी । इन्द्राग्नी । अस्मान्- नः । शिक्षतम्- विद्यां दत्तम् ।
भरेषु- विद्याभरणेषु । अवतम्- रक्षतम् ॥८॥